

Učitel matematiky

Milan Hejný
Strategické záměry rozvoje malých škol

Učitel matematiky, Vol. (1992), No. 2, 10–11

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/152066>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1992

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

nečný cíl však musí být jasně formulován a provádění jednotlivých etap řádně kontrolováno a vyhodnocováno. Proto je mimo jiné nutno stanovit garanty reform na principu přímé osobní zodpovědnosti.

15. Vnější podmínky

Zvyšování vzdělanosti národa je spjato s měřítky hodnot: za vzdělání lze platit jen tehdy, bude-li vzdělanost ve společnosti nejen uznávána, ale i příslušně hodnocena. Celkově je třeba současně se vzdělávací soustavou vytvářet potřebné legislativní základy, podporovat školství zvýhodňováním v daňové oblasti (tisk učebnic a odborných časopisů apod.), stimulovat podpory škol formou dotací a nadací soukromým sektorem, vytvářet podmínky pro práci zahraničních učitelů tam, kde je to výhodné, budovat informační systém atd. Vyspělé společnosti se kvalitní školství vyplácí: nelze do něj investovat více, než má stát k dispozici, ale nelze na něm bez následků bezohledně šetřit. Chceme-li v budoucnu opět dobře prodávat na světových trzích, vydělávat na turismu, zvládat kriminalitu, znovu získávat morální kredit v zahraničí atd., musíme do oblasti školství investovat již dnes.

Praha, 1. květen 1991

Pedagogická komise obdržela ke dni 30.4.91 připomínky od: J.Maška, Plzeň; Josef Kubát, Pardubice; Dag. Hrubý, M.Ryšavý, Petr Dubský, Ant.Kopal, Liberec; Jos.Hubeňák, J.Procházka a kol., Chrudim.

STRATEGICKÉ ZAMĚRY ROZVOJE MALÝCH ŠKOL

(Do češtiny přeložená část článku doc.dr.Milana Hejného z čísla 7 časopisu Učitel'ské noviny ze 14.2.1991)

Principy prostupující celou školskou politiku

1. **Evoluce, nikoliv revoluce** - každou významnější změnu, pokud to je možné, uskutečňovat sérií postupných kroků směřujících k jasnému cíli.
2. **Dominantnost učitele** - školská správa, materiální vybavení škol, metodická centra, osnovy, učební plány a učebnice jsou důležité do té míry, pokud pomáhají učiteli v jeho práci.
3. **Kvalita, ne kvantita** - dosavadní kvantitativní ukazatele je potřeba systematicky nahrazovat ukazateli kvalitativními. Posoudit kvalitu může jen kvalitní odborník.
4. **Nejvýše na hodnotovém žebříčku** školy a učitele stojí práce a láska k dětem - oboje je potřeba posuzovat nikoliv podle formálních výkazů, ale podle faktických výsledků.

Soustava škol a školských zařízení

MŠ - ekonomické podmínky pravděpodobně způsobí útlum, který v současné době nebude možné odvrátit. Za velmi závažné považujeme udržení nejvyššího, socializačního ročníku, aby děti nepřicházely do školy nepřipravené na život v kolektivu.

ZŠ - uvážíme přechod na systém: 3 roky trivium + 3 roky diferenciacce podle jednotlivých nosných předmětů. Pro žáky, kteří budou pokračovat k maturitě, to bude osmiletý systém 3+3+2.

SŠ - rozvoj budou orientovat změny ve společnosti. podle zahraničních zkušeností můžeme předpokládat rozšíření gymnázií, útlum a změny na SOU.

G - převážně čtyřleté, výjimečně osmi či šestileté.

SOŠ - zavedení nových typů škol a nových studijních oborů s délkou přípravy 2-5 let. Ty budou koncipovány širše a všeobecněji. Počet studijních oborů se sníží. Zavedení i vyššího odborného vzdělání. Podstatné rozšíření pomaturitního studia (rekvalifikace).

SOU - změna celkové školské politiky, dva typy SOU: Firemní SOU (asi 80%) - stát garantuje jen všeobecnou část. Státní SOU (asi 20%) - praktickou část vzdělávání garantuje objednavatel (například Úřad práce), zbytek stát.

Podpora soukromých a církevních škol jako konkurence, která zvedá úroveň státních škol.

Školská zařízení pro postiženou mládež (sociálně, tělesně, mentálně) jsou u nás, v porovnání se západní Evropou na nízké úrovni. Jejich ekonomicky náročný rozvoj bude vyžadovat množství odborníků, ale i kultivování veřejného mínění o handicapovaných dětech (viz. dále).

System celoživotního vzdělávání bude potřebné zavádět postupně v souladu s měnícími se potřebami společnosti, nejde jen o vytvoření školských zařízení, ale i klimatu zdrazňujícího potřebu celoživotního vzdělávání se. Nástupem tohoto trendu jsou současně rekvalifikace.

Učivo a učební osnovy

Skladba učiva i osnov bude vycházet z generické koncepce: s narůstajícím věkem žáka ubývá z učiva objem faktografie a narůstá důraz na fenomeny, příčiny, struktury, vztahu a hierarchie. Snižují se nároky na paměť a posilu je se kauzální myšlení, tvořivost a fantazie žáka.

Při tvorbě osnov jednotlivých předmětů budou globální výchovné vzdělávací záměry nadřazeny nad požadavky jednotlivých předmětů. Důvězíme možnost zavádět integrované předměty.

Je třeba zúžit rozsah povinného učiva a rozšířit spektrum volitelných předmětů, ve kterých se otevře prostor pro individualitu učitele. Ve všeobecném proudu vzdělávání je třeba redukovat povinné vyučování, zdůraznit význam volitelných předmětů, ve kterých bude vyučování "nadstavby". Na SOŠ zůstane povinné penzum povinných vyučovacích hodin (v zahraničí to je někde až 42 hodin). Starší žáci budou výrazněji ovlivňovat svůj vzdělávací program a nést zodpovědnost za jeho výsledek.

Bude možné využití i malých skupin žáků (3. princip). pestrá škála vyučovacích předmětů bude určována kapacitou pedagogického sboru školy a zájmem žáků.

Obsah vyučování proporcionalně a organicky pokryje technickou, humanitní i estetickou oblast činnosti člověka.

Ve vyučování mateřského i cizího jazyka je třeba zdůraznit komunikační funkci jazyka a oslabit akcent na strukturu jazyka; ve všech předmětech se bude pěstovat schopnost žáka vyjádřit vlastní myšlenku.

Pro každý nosný předmět bude potřebný dobře pracující vědecký seminář z didaktiky předmětu, na kterém budou participovat jak vědečtí pracovníci, tak učitelé z terénu.

Učitel

je rozhodující činitel vyučovacího procesu. Potřebné je systematicky uvolňovat jeho tvořivý potenciál, rozvíjet jeho individualitu. Hierarchie jeho práce i výkonu musí být jednoznačně orientována 4. zásadou. Třeba je zbavovat ho zbytečných záležitostí, vytvářet mu duchovně i materiálně optimální pracovní prostředí, motivovat jeho potřebu vzdělávat se a pracovat na sobě.

Na druhé straně od učitele bude společnost žádat narůstání kvality jeho pedagogické práce a posun v ovzduší panujícím ve školách. Učitelův přístup k vyučování a výchově bude angažovaný, opřený o samostatné vzdělávání se. V interakci učitel - žák je třeba nahradit postojeovou, mocenskou a direktivní strategii učitele přívětivou strategií dialogu. Lidé s nevraživým vztahem k dětem nemohou pracovat na škole. K tomu je potřeba přihlížet již při přijímání řízení na školy vychovávající učitele. Při zavádění těchto zásadních a nelehkých změn se otevírá prostor pro psychology, sociology a všeobecné pedagogy.

Vysokoškolskou přípravu učitelů je třeba zbavit formalismu. Soustavným tlakem vědeckých rad učitelských fakult i akreditační komise je potřebné zneoznámit plytké přednášky a nudná cvičení. Posluchače vysokých škol je potřeba vést k náročnosti na svoje učitele. Učitelové studium je třeba výrazně přihlížet k realitě. Systematicky je potřeba budovat elementaristiku, která je důležitým prvkem školství každého národa. Na Slovensku nyní neexistuje pracovní skupina odborníků - elementaristů. Vytvořit takovou skupinu je úkolem vysokých škol i akademie.

Zvážíme, zda znovu neoddělit přípravu učitele pro základní školy a učitele pro střední školy například zavedením malé a velké státní zkoušky z předmětu a z pedagogiky + metodiky předmětu, "velký předmět" a "malá pedagogika" by znamenala aprobaci pro střední školy, "malý předmět" a "velká pedagogika" by znamenala aprobaci pro základní školy. "Velký předmět" a "velká pedagogika" by znamenala aprobaci na základní i na střední školu. Zdá se, že na některá SOU bude účelnější požadovat od učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů aprobaci pro základní školy raději než aprobaci pro střední školy.

Od učitelů odborných předmětů je potřeba vyžadovat permanentní inovaci poznatků z oboru.